

Legislatíva SR v oblasti sledovania škodlivých látok v pôde a jej vzťah k európskym a medzinárodným právnym prístupom

V. Hutár, K. Mičieta: Legislation of the Slovak Republic Related to Monitoring of Soil Pollution Compared to the European and International Standards. Život. Prostr., Vol. 34, No 3, 145–147, 2000.

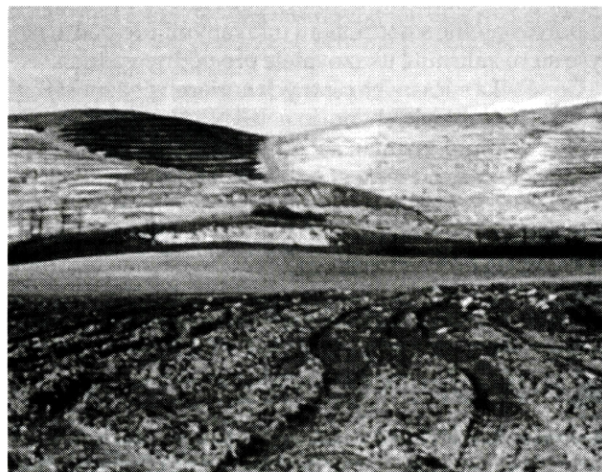
The legislation faces a significant challenge to legally underpin the monitoring of harmful substances in the soil as well as in other areas of natural sphere. The approaches of national legislation must be harmonised with the international legislation. Reviewed are the current laws, norms and measures while emphasising their compatibility with other regulations. The legislation must be also responsive to new trends of assessing the current state of the environment using the bioindication and biomonitoring methods. The contemporary ecotoxicology requires continuous monitoring of pollutants also in soil. It applies standardised procedures of ecotoxicity indication and monitoring, methods assessing environmental mutagenicity and its risk. The contribution summarises the state of the art of the national legislation related to the land resources, it discusses and proposes the possible steps for future in conservation of pedosphere and the environment.

Súčasná ekotoxikológia metodologicky integruje komplexný prístup v sledovaní škodlivých látok vo všetkých zložkách životného prostredia, teda aj v pôde. Požaduje štandardizované postupy indikácie a monitoringu ekotoxicity, metódy na hodnotenie environmentálnej mutagenézy a jej rizika.

Pôdny fond a jeho vymedzenie

Pôda, ktorá predstavuje jednu z najdôležitejších zložiek ekosystému, je v legislatíve zachytená v dvoch variantoch, a to ako súčasť poľnohospodárskeho pôdneho fondu a lesného pôdneho fondu. Definíciu pojmu poľnohospodársky pôdny fond prináša zákon Slovenskej národnej rady (SNR) č. 307/1992 Zb. o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu, ktorého súčasťou sú aj všeobecné ustanovenia na ochranu, zachovanie, obnovenie prirodzených vlastností pôdy a opatrenia na odstránenie závadného stavu. Vymedzenie lesného pôdneho fondu je vyjadrené v zákone NR SR č. 14/1994 Z. z.

o lesoch, ktorého súčasťou sú aj základné povinnosti ochrany lesného pôdneho fondu a náhrady za poškodenie lesov.

Tab. 1. Zoznam platných právnych noriem a ich začlenenie v medzinárodnej klasifikácii noriem ICS (International Classification for Standards) v triede Ochrana životného prostredia

ICS	Názvy tried, skupín a podskupín ICS Normy STN zodpovedajúce kódu ICS	Trieda, Skupina STN
13	Ochrana životného prostredia a zdravia, Bezpečnosť	46 53, 83, 70
13.020	Ochrana životného prostredia všeobecne *vrátane ekotoxikológie STN 46 5302, STN 46 5328, STN 46 5330, STN 46 531, STN 46 5332, STN 46 5340, STN 46 5341, STN 46 5342, STN 46 5350, STN 46 5351, STN 83 7000, STN 83 7005, STN 83 7006	
13.080	Kvalita pôdy, Pôdoznanectvo STN 46 5302, STN 46 5328, STN 46 5331, STN 46 5332, STN 46 5340, STN 46 5341, STN 46 5342, STN 46 5343, STN 46 5350, STN 46 5351, STN 46 5730, STN 75 0142, STN 75 4200	

Stav národnej legislatívy v ochrane pôdneho fondu

Na základe § 4, odseku 4 zákona SNR č. 307/1992 Zb. o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu bolo vydané rozhodnutie Ministerstva pôdohospodárstva SR (č. 531/1994–540) o najvyšších prípustných hodnotách škodlivých látok v pôde a o určení organizácií oprávnených zisťovať skutočné hodnoty týchto látok. Toto rozhodnutie definuje základné pojmy, metódy odberu pôdnych vzoriek, stanovuje limity hodnôt niektorých rizikových látok v pôde a určuje metódy stanovenia týchto látok.

Obdobne existuje Odporúčenie Slovenskej komisie pre životné prostredie (takisto ako rozhodnutie ide o vnútorný právny predpis) na uplatňovanie ukazovateľov a normatífov pre asanáciu znečistenej zeminy a podzemných vôd, ktoré rozširuje rozsah hodnotenia mimo poľnohospodárskeho a lesného pôdneho fondu (o skládky, výkopové zeminy a objekty zariadení nakladajúcich s odpadmi. Konkrétne hodnoty normatífov pre zeminu sú porovnateľné s hodnotami udávanými pre pôdu, navyše sú tu zahrnuté ukazovatele pre pôdny vzduch.

Čo sa týka súčasných platných noriem, záväznosť Slovenských technických noriem (STN) skončila 31. 12. 1994, po tomto termíne sa schvaľovali len nezáväzné technické normy. Platnosť odborových noriem skončila 31. 12. 1993, prípadné ďalšie využívanie odborových noriem riešil Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo (ÚNMS) a nadväzne MŽP SR zavedením inštitútu odvetvových noriem (Smernica MŽP SR č. 3/1994 z 23. 6. 1994), MP SR takisto zavedením inštitútu odvetvových technických noriem (Opatrenie MP SR č. 8595/1993–600 z 15. 12. 1993). Prijatie uvedeného postupu bolo koncipované ako krok k dosiahnutiu stavu porovnateľného so stavom v štátoch Európskej únie, v ktorých sú "národné normy" nezáväzné. Zodpovedá to podmienkam právne-

ho štátu, kde povinnosti nemožno ukladať inak, než formou všeobecne záväzného právneho predpisu. V prípadoch, keď dotknuté subjekty neriešia svoje vzťahy stanovením záväznosti noriem a z titulu výkladu zákona vznikne súdny spor, technické normy sa využívajú ako kodifikácia technických pravidiel, ktoré sú uznávané technickou verejnosťou v štáte a reprezentujú súčasný stav vedy a techniky. Prehľad súčasných technických noriem v oblasti ochrany životného prostredia a pôdoznanectva uvádza tab. 1.

Legislatívna nedostatočnosť a čo ďalej

Z tabuľky vidno, že normy vzťahujúce sa na ochranu pôdy sú síce zaradené v medzinárodnej klasifikácii noriem, no chýba im akákoľvek zúčiteľnosť s medzinárodnými alebo európskymi normami tak, ako je to v prípade vodného alebo odpadového hospodárstva (označenie zhodnosti sa vyjadruje pridaním skratky ISO, prípadne EN ku STN a vyjadrením zhodnosti odpracovaná po identické).

Sledovanie škodlivín v takej dôležitej zložke ekosystému, ako je pedosféra, nie je v súčasnej legislatíve postačujúce. V porovnaní s ostatnými zložkami (hydrosférou, atmosférou, biosférou, litosférou) je zabezpečenie tejto zložky z hľadiska ochrany nevyhovujúce. Významným impulzom v oblasti sledovania škodlivých látok v jednotlivých sférach bolo prijatie zákona NR SR č. 127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, konkrétne rozpracovanie metodiky hodnotenia a riadenia zdravotných a environmentálnych rizík vyplývajúcich z pôsobenia chemických, fyzikálnych i biologických faktorov (metodický pokyn MŽP SR z 22. 10. 1998 č. 623/98–2 na postup hodnotenia a riadenia rizík). Tento prístup v plnej miere rešpektuje platnú legislatívu Európskej únie (Nariadenie Komisie č. 1488/94/ES z 28.

6. 1994 stanovujúce princípy hodnotenia rizík pre človeka a životné prostredie v súvislosti s vplyvom chemických látok v súlade s Nariadením Rady č. 793/93/EHS (OJ L 161/3, 29. 6. 1994)) spolu s prílohami – Annexami I, II, III, IV a V). Rozpracovanie tejto metodiky a jej uplatnenia na hydrosféru predstavuje metodický pokyn MŽP SR z 27. 8. 1998 č. 549/98–2 na hodnotenie rizík zo znečistených sedimentov tokov a vodných nádrží. Uvedená metodika detailne rozpracúva problematiku hodnotenia rizík. Využitím chemickej analýzy, ekotoxikologických testov, databázy účinkov škodlivých látok a vyjadrením získaných výsledkov matematickými modelmi spoľahlivo vyjadruje rozsah a vplyv škodlivých látok v znečistených sedimentoch tokov a vodných nádrží. Na hodnotenie rizík vyplývajúcich z pôsobenia chemických, fyzikálnych a biologických aktivít človeka (napr. riziko toxicity, genotoxicity, mutagenity, karcinogenity) potrebný právny predpis ešte neexistuje. Z dostupných zahraničných informácií je evidentné, že sledovanie xenobiotík v jednotlivých zložkách životného prostredia obyčajne komplexne vykonáva jedno komerčné pracovisko. Z tohto hľadiska je dôležité, aby sa na vytváraní projektov podieľali odborníci z príslušných oblastí spoločne. Určitý postup v riešení tejto otázky by malo priniesť nariadenie vlády SR o zásadách hodnotenia rizík chemických látok pre človeka a životné prostredie, pripravované Ministerstvom hospodárstva SR v spolupráci so sekciou ochrany zložiek životného prostredia MŽP SR.

Literatúra

- Organizačný poriadok MŽP SR, 1999: Zabezpečovanie ekologizácie techniky a ekonomiky s účinnosťou na plnení legislatívnych úloh vlády SR na rok 1999, dep. MŽP SR.
- Vestník MP SR č. 1, 1994: Rozhodnutie MP SR o najvyšších prípustných hodnotách škodlivých látok v pôde a o určení organizácií oprávnených zisťovať skutočné hodnoty týchto látok.
- Vestník MŽP SR č. 1, 1994: Odporúčenie Slovenskej komisie pre životné prostredie na uplatňovanie ukazovateľov a noriem pre asanáciu znečistenej zeminy a podzemných vôd.

- Vestník MŽP SR č. 4, 1994: Informácia o uplatňovaní technických noriem v systéme starostlivosti o životné prostredie v pôsobnosti MŽP SR.
- Vestník MŽP SR č. 5, 1998: Metodický pokyn MŽP SR z 27. 8. 1998 č. 549/98–2 na hodnotenie rizík zo znečistenia sedimentov tokov a vodných nádrží.
- Vestník MŽP SR č. 6, 1998: Metodický pokyn MŽP SR z 22. 10. 1998 č. 623/98–2 na postup hodnotenia a riadenia rizík.
- Zákon SNR č. 307/1992 Zb. o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu.
- Zákon NR SR č. 14/1994 Z. z. o lesoch.
- Zákon NR SR č. 127/1994 o posudzovaní vplyvov na životné prostredie.

Mgr. Vladimír Hutár (1975), Výskumný ústav pôdoznanectva a ochrany pôdy, Gagarinova 10, 827 13 Bratislava. E-mail: hutar@vupu.sk

**Doc. RNDr. Karol Mičieta, CSc. (1952), Katedra botaniky PRIF UK, Révová 39, 811 02 Bratislava
E-mail: micjeta@fns.uniba.sk**